

Myös Suomessa on ruusuja kasvatettu heti, kun puutarhaviiljely maassamme alkoi muutamia satoja vuosia sitten. Historiamme ja ilmastomme vuoksi Suomeen on kehittynyt satojen vuosien aikana omintakeinen pensasruusukulttuuri. Suomesta löytyy vanhoina jäänteinä sekä idästä että lännestä meille saapuneita pensasruusulajikkeita, joita ei juuri muualta maailmasta enää löydy. Yksi Suomen suosituimmista ruusulajikkeista, juhannusruusu (*Rosa pimpinellifolia* 'Plena'), on hyvä esimerkki ruususta, joka on kaikille suomalaisille tuttu, mutta lähes tuntematon muissa maissa. Olemmekin Suomessa kansainvälisestäkin edelläkävijöitä ns. löytöruusujen tunnistamisessa ja talteenotossa. Suomalaiseen nykyvalikoimaan kuuluu luonnonvaraisten ruusujemme ja Euroopasta tuotujen ruusujen lisäksi kymmenittäin muualla tuntemattomia löytöruusuja, esimerkiksi 'Ruskela', 'Aurora', 'Ristinummi' tai 'Juhannusmorsian'.

Ruusulajikkeiden kirjoja esitellään usein hyvin hoidetuissa ruusutarhoissa. Hatanpään arboretumin ruusutarha Tampereella on yksi Suomen tunnetuimmista.

Dendrologian Seuran lehteen *Sorbifoliaan* toivotaan kirjoituksia ruusuista ja ruusujen menestymisestä eri puolilla Suomea.

www.dendrologianseura.fi – myös Facebookissa!

Dendrologian Seuran julkaisuja voi tilata
Kirsi Koposelta, kirsi.marja.koponen@gmail.com

DENDROLOGIAN SEURA

Satu Tegel: Ruusut (*Rosa*) – vuoden puusuku 2018

Dendrologian Seura on valinnut vuoden 2018 puusuvuksi laajan ja kulttuurisesti merkittävän ruusujen (*Rosa*) suvun. Vuoden puusuku on valittu vuodesta 2001 lähtien. Sitä ennen, vuosina 1977–2000, valittiin vuoden puulaji ja esiteltiin maamme 24 luonnonvaraista kotimaista puulajia.

Ruusuja kasvaa luonnossa vain pohjoisella pallonpuoliskolla. Lajimäärä vaihtelee näkökulmasta riippuen runsaasta sadasta yli neljään tuhanteen! Lajimäärää täydentävät kymmenet tuhannet ruusulajien väliset luontaiset risteymät ja ihmisen toiminnan tuloksena syntyneet lajikkeet. Ruusujen taksonominen luokittelu on vaikeaa, ja yleensä ruusuja luokitellaankin käytännönläheisesti paremminkin niiden käyttötarkoituksen kuin niiden taksonomian mukaan. Runsasta lajikevalikoimaa ja sekavaa taksonomiaa kuvastaa, että uudessa Viljelykasvien nimistössä (2017) on noin 270 ruusunimeä, jotka kuuluvat kymmeneen lajeihin ja 30 eri lajikeryhmään.

Ruusujen tunnistaminen on vaikeaa, eikä lajeja ja lajikkeita yleensä pysty tunnistamaan pelkän kukan perusteella. Ruusujen parhaat tuntomerkit löytyvät lehdistä, piikityksestä, versoista, verholehdistä ja kiulukoista.

Löytöruusu 'Aurora' on hyvä esimerkki suomalaisesta löytöruususta: se löydettiin kahdesta 1940-luvulla perustetusta helsinkiläisestä puistosta 1990-luvulla. Istutustieto ei ole tallella eikä lajiketta ole kyetty tunnistamaan. Löytöruusua myydään työnimellä 'Aurora'.

Köynnösruusut ovat etenkin kotipuutarhojen katseen-vangitsijoita. 'Flammentanz' kukkii rivitalon seinustalla Helsingin Paloheinässä.

Ruusut ihmiskunnan historiassa

Ruusut ovat oleellinen osa puutarhakulttuuria ja eittämättä maailman arvostetuin koristekasvisuku. Niin kauan kuin ihmiskunta on harrastanut puutarhanhoitoa, on ruusujakin istutettu ja ihailtu.

Ruusuja on viljelty Välimeren maissa jo paljon ennen ajanlaskumme alkua ja Kiinassakin vähintään 2000 vuotta. Ruusut ovat olleet paitsi koristekasveja myös hyötykasveja: niitä on käytetty lääkekasveina ja ruusun terälehdistä saatava

ruusuvesi ja -öljy ovat olleet arvokasta kauppatavaraa. Ruusuja on myös risteytetty siitä lähtien kun risteyttämisestä ylipäänsä ruvettiin ymmärtämään jotain. Ruusulajikkeita onkin kymmeniä tuhansia.

Ruusuihin liittyy myös kiehtovia tarinoita: ruusuja ovat kuljettaneet suurina aarteina maasta toiseen niin ristiretkeläiset kuin Karjalan evakotkin. Monet historian merkkihenkilöt ovat olleet ruusuharrastajia, kuten vaikkapa keisari Napoleonin vaimo keisarinna Joséphine.

Ruusut koristekasveina

Käyttötarkoituksen mukaan Suomessa menestyvät ruusut luokitellaan karkeasti pensasruusuihin, köynnösruusuihin ja ”jaloruuuihin”. Jaottelu on mielivaltaisen ja liukuva. Pensasruusut ovat ruusun kukkivia monikäyttöpensaita, joiden kukat voivat olla viisiterälehtisiä tai eri tavoin kerrannaisia. Tästä ryhmästä löytyvät ilmastollisesti kestävimmit ruusut. Köynnösruusut ovat tosiasiasa pensasruusuja, joiden versot sattuvat kasvamaan epätavallisen pitkiksi – köynnöksille ominaisia kärhiä tai kiipimäjuuria

Suomalaiset perinneruusut sopivat myös puistoihin. Tornionlaaksonruusu (*Rosa cinnamomea* 'Tornedal') kukkii Sibelius-monumentin takana Helsingissä.

Herkän suloisen juhannusruusun (*Rosa pimpinellifolia* 'Plena') tunnistavat useimmat suomalaiset.

niillä ei ole. Jaloruuksujen ryhmään kuuluu sekalainen joukko vaateliaita, pitkälle jalostettuja, loisteliaasti kukkivia lajikkeita, jotka eivät kaikki talvehdi meillä lainkaan. Jaloruuksujen epävirallinen alalaji ovat ryhmäruusut, jotka talvehtivat meillä ulkona.

Ruusuilla on paljon käyttötapoja puutarhoissa ja julkisilla viheralueilla. Pensasruusuja voidaan istuttaa muiden kukkivien pensaiden tavoin suojapensaiksi, aidanteiksi ja pensasryhmiin. Leikkausta kestävät, juurivesoista leviävät ja vaatimattomat pensasruusut ovat yleisiä myös liikennealueiden istutuksissa. Vaateliaita ja hoitoa vaativia ”jaloruuksuja” istutetaan etenkin kotipuutarhoihin. Ruusujen teemapuistoja ovat ruusutarhat, joissa esitellään kymmeniä tai sadoittain erilaisia pensasruusu-, köynnösruu- ja jaloruuksulajikkeita.

Suomalaiset ruusut

Suomessa kasvaa Puu- ja pensaskasvion (1992) mukaan luonnonvaraisena kuusi ruusulajia: metsäruusu (*R. cinnamomea*, syn. *R. majalis*), karjalanruusu (*R. acicularis*), orjanruusu (*R. dumalis*), koiranruusu (*R. canina*), okaruusu (*R. sherardii*) ja iharuusu (*R. mollis*). Näistä koiranruusu ja okaruusu kasvavat luontaisina ainoastaan Ahvenanmaalla. Punalehtiruusu (*R. glauca*) ja kurtturuusu (*R. rugosa*) määritellään vakinaisiksi uustulokkaiksi. Suomessa vakinaistunut kurtturuusu luokitellaan nykyään erittäin haitalliseksi vieraslajiksi, joka uhkaa etenkin saaristoluentoamme.

Kurtturuusu (*R. rugosa*) on valloittanut hiekkarantaa Kalalahden luonnonsuojelualueella Helsingissä. Kurtturuusu onkin luokiteltu Euroopassa sadan pahimman vieraslajin ioukkoon.

Näyttävät kiulukat ovat ruusujen tärkeitä tuntomerkkejä. Kumpulan kasvitieteellisessä puutarhassa kasvavan luumuruusun (*R. villosa*) kiulukat ovat piikkiset.

